

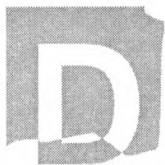
IZLOŽBA U POVODU 100. OBLJETNICE FOTO-KLUBA ZAGREB

Nataša Mataušić

Rhea Ivanuš

Hrvatski povijesni muzej

Zagreb

Događanja oko Meštrovićeva paviljona na Trgu hrvatskih velikana toga je dana potkraj mjeseca, okupilo slučajne prolaznike, koji su sa zanimanjem promatrali starog enfant terrible zagrebačke kulturne scene Tomislava Gotovca odjevenog u odjeću

Supermana s grupom "sandwich-ljudi", kako najavljuju izložbu Foto-kluba Zagreb u povodu stoljeća njegove djelatnosti. Dosjetka sa Supermanom očito je trebala personificirati snagu, moć i dugovječnost najstarijega zagrebačkog amaterskog foto-kluba.¹

Nije nam poznato kako je bilo na otvorenju izložbe 26. rujna 1992., no izgleda da se sve zanimljivo dogodilo upravo tada. Jer ono što smo tjedan dana nakon njena otvorenja zatekli u jednoj od dvorana Tehničkog muzeja, gdje je izložba bila postavljena, svojom prezentacijom (i u fotografskom i u muzeološkom smislu) ne bi zadovoljilo ni kriterije kakve poslijeratne "foto-sekcije" a o Foto-klubu Zagreb, čiji su članovi čitavo stoljeće gradili ugled kluba, ne samo u zemlji nego i u svijetu, da i ne spominjemo.²

No, podimo redom.

Na ulazu u izložbenu dvoranu obećanje: "Izložba stare foto-opreme, međunarodne fotografije, besplatno fotografiranje u rekonstruiranom ateljeu iz 1892.", te dva simpatična člana Foto-kluba Zagreb koji su spremni dati sve informacije o onome što vas interesira u svezi s izložbom. Ali, uglavnom se ispričavaju, jer nema kataloga, niti deplijana, jer na žalost, nema... Ulazimo u dvoranu i ostajemo neugodno iznenađeni onim što nam se nudi kao izložba. Bez naslova ili uvodne legende koja bi najavila htijenje autora izložbenog projekta, bez fotografija koje bi svojim senzibilitetom, dokumentarnom ili umjetničkom kvalitetom prezentirale prepoznatljivost ili različitost stilova Foto-kluba Zagreb. Zbunjenost je to veća kada se ugledaju poluprazni panoi i prazni stolovi, nekoliko originalnih primjeraka starih fotoaparata i nešto foto-opreme, friz fotografija u boji koji zauzima najveći dio izložbenog prostora i u središnjem dijelu rekonstruirani foto-atelier s kraja 19. stoljeća.

A došli smo vidjeti fotografije starih majstora fotografije kao što su: Tošo Dabac, Milan Fizi, Marijan Szabo, August Frajtić, Ignjat Habermuler, Oto Hohnjec, Mladen Grčević, Stojan Dimitrijević, Josip Vranić (da nabrojimo samo neke), kao i afirmiranih fotografa mlade generacije: Marije Braut, Danila Dučka, Ivana Posavca... Nedavno smo se na izložbi fotografija mladih članova Foto-kluba Zagreb "Tragovi rata" imali priliku uvjeriti u njihova nastojanja da fotografski i izložbeno reagiraju na dramtična zbivanja u zemlji. Iako stvarajući u otežanim ratnim uvjetima, ostvarili su fotografije izrazite umjetničke kvalitete.³ Na ovoj izložbi ni za njih nije bilo mjesta.

Na zidnim staklenim panoima bez ikakva reda, kronološkog ili tematskog, nalijepljene su selotejnom fotografije.⁴

Na prvom panou crno-bijele fotografije Damira Jelinića iz 1992. godine Legende napisane rukom na malim bijelim papirićima također su zalijepljene selotejnom na vanjska stakla vitrine (u kojima zbunjene ugibaju i debele muhe zunzarc). Stare fotografije iz arhive obitelji

Hribar-Ožgović, te fotografske ploče iz privatne zbirke Ivana Pancera bile su prava poslastica za naše oči, ali zasigurno uz još nekoliko fotografija s prijelaza stoljeća (bez ikakvih legendi) ne bi trebale biti jedino fotografsko bogatstvo koje prati jednu tako značajnu obljetnicu. Preljepi stari fotografski aparati i dijelovi fotografske opreme posuđeni su, kako saznajemo usmcnom predajom jer nikakvih pisanih objašnjenja ni ovdje nema, iz fundusa Tehničkog muzeja. Izloženi bez potrebnih tekstualnih anotacija (izdvojeni iz vremena i prostora u kojem su nastali i služili), ovi dragocjeni izvorni muzejski predmeti ostali su za posjetioce izložbe i bez svojim autentičnih dokumentarnih vrijednosti i povijesnog značenja.

U tradiciji foto-ateliera s kraja 19. stoljeća, kada su i zagrebački fotografi prihvatili modu kulisa i oslikane pozadine u atelieru, u središnjem dijelu izložbene dvorane rekonstruiran je foto-atelier. Uza stojeću atelijsku kameru "R. Lechner", bljeskalicu s ugljenim štapićem (iz fundusa Tehničkog muzeja), toaletni ormarić na kojem su razbacane foto-ploče, kao kulisa za fotografiranje, insceniran je dio građanskog salona sa stolnom garniturom, drvenim paravanom i sagom. Naravno, u pozadini nezaobilazan motiv s mora uokviren teškim baršunastim zavjesama. Besplatno fotografiranje, obećano na ulazu u dvoranu, završilo se isprikom da trenutačno nema filma. Da su neki od posjetitelja ipak imali sreće fotografirati se u ovom atelieru, uvjerio nas je pano ispunjen fotografijama snimljenim upravo na tome mjestu. Iako improviziran, a ne rekonstruiran, atelier je najzanimljiviji dio izložbe.

Većina izloženih fotografija u boji nije autorski rad članova Foto-kluba Zagreb. To su fotografije s Pete međunarodne izložbe umjetničke fotografije "Ščir u svijetu". I to saznajemo od čuvara, jer nikakve legende ni ovdje nema, osim popisa ispod fotografija na talijanskom jeziku, a dobivene su u razmjeni za fotografsku izložbu o ratu u Hrvatskoj. Ova izložba u izložbi postavljena u ovakvom ambijentu i na ovako neprimjeren način, potpuno je izgubila na svom značenju. Zaključimo: u sadržajnom, prezentacijskom i informativnom smislu ova je "izložba", izuzevši njezin animacijski dio i popratne sadržaje⁵, čisti promašaj. Vidjeli nismo gotovo ništa, saznali još manje, a izložbenu koncepciju shvatiti nećemo sigurno nikada.

Primljeno: 20. 11 1992.

Bilješke:

- ¹ "U Zagrebu je taj pokret počeo 1892., kada se grupica amatera okupila oko Društva za umjetnost i obrt, te osnovala Klub amatera fotografa. Bilo je to samo godinu dana nakon prve bečke izložbe umjetničke fotografije koja se općenito smatra početkom evropskog foto-amaterskog pokreta." "Zagrebačka fotografija", Zagreb, 1978. Mr. Nada Grčević: "Počeci amaterske fotografije u Zagrebu", str. 21
- ² Tako se, npr., već 40-ih godina u fotografskim krugovima u inozemstvu upotrebljavao termin "Zagrebačka škola" kojim se označavao zajednički stil zagrebačkih foto-amatera. Osnovna značajka stila bila je sklonost prema socijalnim motivima i nacionalno usmjerenje.
- ³ Izložba fotografija članova Foto-kluba Zagreb "Tragovi rata" u galeriji "Spot", Zagreb, 28. veljače do 24. ožujka 1992. g. Na izložbi su izlagali: Zvonimir Baričević, Predrag Bosnar, Damir Jelusić, Helena Kralj, Mladen Mažuran, Josip Vranić i Vladimir Vučinić.
- ⁴ Zbog svojih fizikalno-kemijskih svojstava (procesa nastanka i materijala od kojeg je napravljena) fotografija je izuzetno osjetljiva na sintetske materijale, kao što su ljepljive trake (selotejp), ljepljivo i slično.
- ⁵ Izložbu je pratila dobra animacija. Organiziran je mini-sajam prodaje ili zamjene fotoaparata i fotografske opreme, te popravak fotoaparata. Posjetitelji su mogli donositi svoje fotografske radove i ovdje ih izlagati, a svaki posjetilac s kupljenom ulaznicom mogao je postati sretan dobitnik nagradnog putovanja u organizaciji Foto-kluba Zagreb.

SUMMARY

Exhibition in Honor of the 100
Anniversary of the Photo Club Zagreb

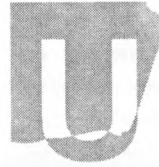
by Nataša Matušić and Rhea Ivanuš

In September 1992 an exhibition in honor of the 100 anniversary of the Photo Club Zagreb was opened to the public in the Technical Museum of Zagreb. One of the galleries presented to the visitors the recreated ambiance of a historic photographic studio. A number of old cameras and photographic accessories were also displayed. In the opinion of the authors, the exhibition failed to present either the old masters of photography or the contemporary artists in any systematic way. The exhibition was not accompanied either by catalogue or a leaflet.

U VRIJEME ZLO

Rat kao tema umjetničke interpretacije

*Snježana Pavičić
Hrvatski povijesni muzej
Zagreb*

žasno je, gotovo nemoguće zamisliti situaciju u kojoj djetetu zbog silne detonacije iz uha kapa krv, u kojoj ranjeni vojnik u ruci nosi ostatke svoje druge ruke, u kojoj klima klaustrofobičnih hladnih i mračnih zemljanih rovova djeluje poput klime bolesti i beznada, u kojoj jednim trenutkom na televizijskom ekranu vidimo staricu kako bespomoćno gleda kroz prozor zapaljenc kuće, a u drugom trenutku te iste starice više nema jer biva progutana crnim gustim dimom užasa i smrti. Teško se oduprijeti prijetećem šunjanju i njuškanju brojnih ratnih voajera, profitera, lešinara i njima sličnih spodoba, što se ovih dana naslađuju sotonističkim eksperimentima. Teško je pojmiti da je krvavo slavonsko blato zaista takvo, natopljeno krvlju, a ne obojano i sintetičko, da se na zaprečnim kolima stalno dovlače novi, pravi mrtvac, a ne lutke... da je, dakle, rat stvarnost koju živimo.

Stvarnost je to koja bi, da stvarnost nije, po bojama, mirisima, zvukovima i slikama pripadala kataklizmičkim i apokaliptičnim prizorima raspadanja, i koja bi po tada pripadajućim rekvizitima surovoga kiča, nabujale patetike, nadrealizma, dadaizma i sličnih umjetničkih interpretacija još i bila razumljiva. Ovako međutim, nije. Pojmovi s kojima dnevno komuniciramo su pojmovi najrealnijega klanja, ubijanja, divljanja, bombardiranja, masakriranja, razaranja, i ti pojmovi na sve moguće načine opterećuju i mijenjaju naš život. Potrebno je stoga dosta vremena da iz zaprepaštenja, paraliziranosti, pomračnosti, autističnih i eskapističkih stanja pristanemo na tu stvarnost i racionaliziramo putove njezina dokidanja. Barem negdje u svijesti, barem negdje za sutra... Zbog svih takvih osjećajnosti i zbog činjenice da se rat ne događa u perfektnu nit u futuro, nego je bjesomučno prezentan, pisati bilo kakav kritičkiji tekst ratu kao temi umjetničke interpretacije, podliježe istim principima i istim poteškoćama kao i djela koja u tom ratu nastaju. Tu je situaciju za literarno stvaralaštvo, Albert Goldstein definirao ovako: "Rat će biti neizbježna tema. Ne može jedna sredina imati rat ovakvih razmjera, a da se na njega ne reagira literarno. Trenutno rat ispisuje priču pojedinaca i kolektiva tako da je teško proizvoditi književnu priču na tu temu. Kasnije će se desiti ono što se dešava u svim ratovima, najprije će doći evokacija na rat, a tek poslije čista literarna djelatnost - invokacija."

Za svijet likovnih umjetnosti i vizualnih komunikacija moglo bi se reći nešto slično, no ipak drugačije. Naime, priroda likovnih umjetnosti te njoj imanentne karakteristike i postupci u stanju su vremenski brže odreagirani, čak ranije naslutiti, i sublimantno izraziti postojeće stanje. Dokaz tome su konkretne i brojne manifestacije koje se u Hrvatskoj priređuju od samog početka rata, primjerice, izložbe fotografija, crteža, slika, grafika, plakata, prezentacije video-umjetnosti, spotova i tome slično. I tu je, dakako, uglavnom riječ o razini evokacije, u najboljem slučaju dokumentarističnih i informativnih dosega, ali postoje već i djela koja intrigantno, misaono i ozbiljno uvode pojmove umjetničke ekspresije par excellence.

Upravo neka, od tako okarakteriziranih djela, pokazale su nam dvije izložbe, obje u organizaciji Muzeja suvremene umjetnosti iz Zagreba;